

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 26.05.2025 р. № 4)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «14» липня 2025 р. № 218

ПОГОДЖЕНО

Проректор

Олена ЧАСНІКОВА

(підпис)

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД
СІМЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО СТАНУ»
для практичних психологів, соціальних педагогів закладів
загальної середньої, дошкільної, фахової передвищої освіти,
ПТНЗ, інтернатних закладів**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дана освітня програма розроблена на підставі Положення про психологічну службу у системі освіти України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22 травня 2018 року № 509; професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 24 листопада 2020 року № 2425-20; Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 та Типової програми підвищення кваліфікації практичних психологів закладів освіти "Психолого-педагогічні методи та інструменти роботи з психологічною травмою, обумовленою воєнним станом" (Наказ МОН України від 15 травня 2023 року № 560).

Освітня програма також враховує основні положення Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», постанови Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року №988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність педагога та з урахуванням європейського вектора розвитку освіти України, стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний практичний психолог, соціальний педагог закладу освіти має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, у тому числі виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої програми: професійний розвиток практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти щодо моделювання психолого-педагогічного, соціального супроводу сім'ї в умовах воєнного та повоєнного стану відповідно до державної політики в галузі освіти, формування навичок ефективної взаємодії з дітьми, батьками та колегами, а також збереження емоційної стійкості та здоров'я учасників освітнього процесу.

Основні завдання:

- забезпечити розвиток загальних і професійних компетентностей соціальних педагогів та практичних психологів закладів освіти;
- поглибити та розширити знання соціальних педагогів та практичних психологів закладів освіти з теорії і практики навчання та виховання, що забезпечує якісні зміни в організації освітнього процесу та створює передумови для інноваційних перетворень у сучасній системі освіти;
- удосконалити вміння практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти щодо моделювання психолого-педагогічного, соціального супроводу сім'ї в умовах воєнного та повоєнного стану;
- підвищити обізнаність педагогічних працівників, батьків і дітей щодо розпізнавання ознак психологічного стресу і травми, отриманих внаслідок переселення або споглядання насильства, та відповідного реагування;
- поглибити та розширити теоретичні знання з фахових і психолого-педагогічних дисциплін.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері дошкільної освіти;
- сутності концепції Нової української школи, її принципів та завдань;
- вікових та індивідуальних особливостей розвитку дітей;

- методів створення емоційно безпечного та сприятливого середовища для розвитку дітей;
- принципів індивідуального підходу до кожної дитини;
- особливостей організації ефективної комунікації з батьками для створення партнерської моделі виховання дітей;
- планування діяльності фахівців психологічної служби щодо супроводу сімей в умовах кризи.

Уміння:

- здійснювати психологічний супровід суб'єктів освітньої діяльності відповідно до вимог законодавства;
- ефективно комунікувати з дітьми, батьками та колегами;
- забезпечувати ефективну співпрацю та командну роботу з колегами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу для досягнення спільних цілей;
- здійснювати психологічний супровід та соціально-педагогічний патронаж дітей та їхніх родин, що постраждали внаслідок війни.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- генерування нових ідей (креативність);
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- просування національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, українська національна ідентичність, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);
- інклюзія та безбар'єрність;
- партнерство з батьками та громадою;
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток.

Укладач програми	Шелест Леся Василівна , старший викладач кафедри психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації для практичних психологів, соціальних педагогів закладів освіти
Мета програми	Створення умов для формування сучасних компетентностей у фахівців психологічної служби, які відповідають потребам дітей в контексті нової освітньої парадигми України. Професійний розвиток практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти щодо моделювання психолого-педагогічного, соціального супроводу сім'ї в умовах воєнного та повоєнного стану відповідно до державної політики в галузі освіти, формування навичок ефективної взаємодії з дітьми, батьками та колегами, а також збереження емоційної стійкості та здоров'я учасників освітнього процесу
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Практичні психологи, соціальні педагоги закладів загальної середньої, дошкільної фахової передвищої освіти, ПТНЗ, інтернатних закладів
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або	120 год / 4 ЄКТС (72 аудиторних годин, 48 годин – самостійна робота)

кредитах ЄКТС	
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05, ЗК.06, ЗК.07, ЗК.08, ЗК.09 Професійні компетентності: А Психологічна профілактика (А1, А2, А3, А4); Б Психологічна просвіта щодо психологічного благополуччя та психічного здоров'я (Б1, Б2, Б3, Б4); В Психологічна діагностика (В1, В2, В3, В4); Г Психологічна допомога за запитом та/або відповідно до виявленої потреби в такій допомозі (Г1, Г2); Ґ Власний професійний розвиток та самоосвіта (Ґ1, Ґ2, Ґ3, Ґ4); Д Співпраця з педагогічними працівниками щодо організації ефективної освітньої діяльності та співучасті у створенні, підтримці та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища в закладі освіти (Д1, Д2, Д3); Е Організаційно-методична діяльність під час виконання трудових функцій (Е1, Е2)
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідчення про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні			Самостійна робота
			Лекції	Семінари	Практичні	
Модуль І. Філософія освіти ХХІ століття		6	6	—	—	6
1.1.	Російсько-українська війна: історичний, геополітичний та економічний аспекти Бачинська	2	2	—	—	2
1.2.	Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору Стовбур	2	2	—	—	2
1.3.	Система педагогічної просвіти батьків за В. Сухомлинським	2	2	—	—	2
Модуль ІІ. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти		20	—	—	20	14
2.1.	Нормативно-правове забезпечення діяльності та особливості ведення документації фахівців	2	2	—	—	—

	психологічної служби закладів освіти					
2.2.	Технологія побудови індивідуалізованої траєкторії особистісно-професійного розвитку практичного психолога	2	—	—	2	2
2.3.	Атестація фахівців психологічної служби	2	—	—	2	2
2.4.	Тайм-менеджмент: ефективні інструменти і стратегії.	2	—	—	2	2
Спецкурс «Інклюзивна освіта: теорія і практика»		6	—	—	6	4
Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»		6	—	—	6	4
Модуль III. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти		34	—	—	34	20
Інваріантна частина		26	—	—	26	20
<i>Педагогіка партнерства</i>		6				
3.1.	Педагогічне просвітництво батьків. Соціально-педагогічна робота із батьками в закладах освіти (Плівачук)	2	—	—	2	2
3.2.	Узи співпраці: налагодження партнерської взаємодії школи та батьківської громадськості (Микитюк)	2	—	—	2	2
3.3.	Сучасні підходи налагодження партнерської взаємодії: формування відповідального батьківства (Гаркавенко)	2	—	—	2	2
<i>Організація діяльності з сім'ями різних типів</i>		8				
3.4.	Соціально-психологічний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих ситуаціях	2	—	—	2	2
3.5.	Програма для роботи з батьківською громадою «Батьківські збори по новому». Планування тематичних батьківських зборів	4	—	—	4	2
3.6.	Вплив військового стану на сім'ї: соціально-психологічний контекст	2	—	—	2	2
<i>Психологічна підтримка сімей у кризовий період</i>		12				
3.7.	Методи кризового консультування: алгоритм дій для роботи з сім'ями, які зазнали стресу.	4				
3.8.	Емоційна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного і післявоєнного стану	2	—	—	2	2
3.9.	Використання ресурсів ОДГ/ОПЛ задля сприяння інтеграції дітей, які опинилися в умовах війни	2				
3.10	Використання арт-терапевтичних методик у відновленні ментального здоров'я (Дудка)	2			2	
3.11	Активна музикотерапія як форма комунікації дітей і батьків у викликах сьогодення Ковальова	2	—	—	2	2
Варіативна частина		8	—	—	8	8
3.12	Права людини та дитини: розуміння вертикалі (Боярчук)	4	—	—	4	—
3.13	Конфліктологічна компетентність педагогічних працівників(Локоткова)	2	—	—	2	—
3.14.	Девіантна поведінка підлітків: причини та профілактика	2	—	—	2	—
3.15	Попередження та профілактика проявів суїцидальної поведінки у підлітків	2			2	
3.16	Профілактика та подолання професійного та	2	—	—	2	—

	емоційного вигорання у педагогів					
3.17	Теорія поколінь. Шляхи налагодження комунікації та взаємодії.	2	2			
Модуль IV. Діагностико-аналітичний модуль		8	2	—	6	—
4.1.	Настановче заняття. Вхідне діагностування	2	2	—	—	—
4.2.	Тематична дискусія <i>«Психолого-педагогічний та соціальний супровід сімей різних типів»</i>	2	—	—	2	—
4.3.	Захист проєктів	2	—	—	2	—
4.4.	Вихідне діагностування	2	—	—	2	—

Модуль I. Філософія освіти XXI століття

1.1. Національна ідентичність в історичному вимірі.

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропоновані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичностей.

Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання. Регіональність в становленні української національної та громадянської ідентичності. Роль позашкільних заходів та позакласної роботи у формування національної та громадянської ідентичності. Пошукова та творча діяльність учнів у формуванні національної та патріотичної діяльності.

1.2. Педагогічна етика й етикет: створення комфортного освітнього простору

Основи педагогічної етики. Педагогічний етикет: комунікація, взаємодія з колегами та батьками, поведінка в колективі. Створення комфортного освітнього простору (фізичний комфорт, емоційна підтримка). Практичні аспекти реалізації педагогічної етики та етикету.

1.3. Система педагогічної просвіти батьків за В. Сухомлинським

Виховання майбутніх батьків-вихователів ще за шкільною партою. Старшокласникам пропонувався факультативний курс «Культура взаємовідносин у сім'ї». Школа для батьків при Павлівській СШ. Вперше батьки запрошувалися до цієї школи тоді, коли дітям виповнилося 4 роки. Заняття – двічі на місяць. Регулярні психологічні (теоретичні) семінари для вчителів, на які запрошувалися іноді й окремі батьки. Книга «Батьківська педагогіка».

Модуль II. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах реформування освіти

2.1. Нормативно-правове забезпечення діяльності та особливості ведення документації фахівців психологічної служби закладів освіти.

Розкриття сутності та шляхів реалізації документації в роботі фахівців психологічної служби. Розгляд важливих нормативних документів. Обговорення з учасниками лекції практичного застосування документації в роботі.

2.2. Технологія побудови індивідуалізованої траєкторії особистісно-професійного розвитку практичного психолога

Аналіз технологій, які сприяють розвитку професійних та особистісних якостей практичного психолога. Індивідуальні підходи до формування траєкторій розвитку, враховуючи унікальні потреби та можливості кожної особистості. Аналіз поточного рівня розвитку компетенцій. Визначення особистісних та професійних цілей. Розроблення індивідуалізованої траєкторії розвитку практичного психолога. Інструменти та методики

саморозвитку. Визначення критеріїв успіху та прогресу у досягненні поставлених цілей.

2.3. Атестація фахівців психологічної служби.

Основні нормативні документи на які слід звернути увагу під час проходження атестації педагогічних працівників. Норми, які набирають чинності з моменту оприлюднення нового Положення. Аналіз загальних аспектів висвітлених в Положенні. Порівняльна характеристика Типового та нового Положення, які є нововведення.

2.4. Тайм-менеджмент: ефективні інструменти і стратегії.

Основи тайм-менеджменту. Основні принципи тайм-менеджменту. Визначення цілей. SMART-цілі. Інструменти тайм-менеджменту (календарі (Google Calendar, Outlook, Trello, Asana), методи («Pomodoro», матриця Ейзенхауера тощо). Стратегії ефективного управління часом. Значення тайм-менеджменту у професійній діяльності.

Спецкурс «Інклюзивна освіта: теорія і практика»

Принципи та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти. Ідентифікація потреб дітей з особливими освітніми потребами. Розробка індивідуальної програми розвитку дитини. Підтримка педагогів у розвитку адаптивних методик навчання, а також створення безбар'єрного фізичного та соціального середовища. Розвиток рівності, толерантності та розуміння різноманітності серед дітей, сприяння їхньому повноцінному включенню в суспільство.

Взаємодія з батьками дітей дошкільного віку та іншими учасниками освітнього процесу з метою підтримки та співпраці у створенні ефективного інклюзивного середовища. Співпраця між педагогами, психологами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу у створенні індивідуалізованих підходів до підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Кращі практики та інноваційні підходи до психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на забезпечення успішного навчання та розвитку всіх дітей.

Аналіз концепційного та теоретичного базису психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання, зокрема, використання теорій розвитку, психології виховання та соціальної педагогіки. Взаємодія психологів, педагогів та інших спеціалістів у сфері освіти для ефективного розвитку інклюзивних практик та спільного розв'язання проблем. Вплив вікових особливостей на навчання та розвиток дітей з різними видами особливих освітніх потреб, включаючи інтелектуальні, фізичні, емоційно-психологічні та соціальні аспекти. Індивідуальні особливості кожної дитини: ступінь функціональних можливостей, інтереси та потреби, а також специфічні особливості, пов'язані з конкретними труднощами. Практичні приклади та рекомендації щодо урахування вікових та індивідуальних особливостей у процесі планування та виконання освітніх програм для дітей з особливими освітніми потребами.

Спецкурс «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу»

Поняття безпечного і здорового освітнього середовища. Причини недостатнього рівня розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в закладах дошкільної освіти. Цілі, завдання, очікувані результати реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища. Умови розбудови безпечного і здорового освітнього середовища.

Підходи до реагування на наслідки надзвичайних ситуацій. Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення у дітей різних вікових категорій. Психологічні техніки відновлення ресурсного стану педагогів та дітей в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самодопомоги. Особливості зниження рівня тривожності в дітей.

Ментальне здоров'я та психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем ментального здоров'я та психосоціальної

підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життєстійкість». Опановування прийомів, які сприяють управлінню стресом та відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях.

Модуль III. Професійна діяльність педагогічних працівників в умовах закладу освіти

3.1. Педагогічне просвітництво батьків. Соціально-педагогічна робота із батьками в закладах освіти.

Поняття та значення педагогічного просвітництва батьків. Роль сім'ї у формуванні особистості дитини. Особливості соціально-педагогічної роботи із сім'ями в сучасних умовах. Налагодження партнерських відносин між школою та сім'єю. Формування у батьків відповідального ставлення до виховання дітей. Сприяння розумінню психологічних особливостей розвитку дитини.

3.2. Узи співпраці: налагодження партнерської взаємодії школи та батьківської громадськості

Вплив партнерської взаємодії на освітній процес і розвиток дитини. Батьки як активні учасники освітнього середовища. Принципи побудови партнерських відносин між школою та батьківською громадськістю. Форми партнерської взаємодії. Виховання культури партнерства. Розбір кейсів: як організувати ефективний батьківський комітет. Моделювання ситуацій для налагодження співпраці (рольові ігри). Колективна розробка плану заходів для залучення батьків до освітніх проєктів.

3.3. Сучасні підходи налагодження партнерської взаємодії: формування відповідального батьківства

Висвітлення проблеми усвідомленого батьківства. Здійснення аналізу проблем сучасних сімей. Обговорення алгоритму роботи закладу освіти з процесом налагодження ефективної педагогіки партнерства.

3.4. Соціально-психологічний супровід сімей, які опинилися в складних життєвих ситуаціях

Висвітлення поняття та проблематики сімей зі складними життєвими обставинами, визначення характерних особливостей означеної проблематики. Здійснення аналізу статистичних даних розповсюдження цього явища в Україні. Обговорення питань сімей з несприятливим психологічним кліматом. Обговорено алгоритму роботи психологічної служби з виявленими сім'ями, які потрапили в складні життєві обставини.

3.5. Програма для роботи з батьківською громадою «Батьківські збори по новому». Планування тематичних батьківських зборів

Роль зборів як інструмент для залучення батьків до співпраці. Трансформація класичних збірників у сучасний інтерактивний формат. Вплив ефективної комунікації на розвиток партнерських відносин між школою та сім'єю. Планування тематичних батьківських зборів. Оформити проведення зборів. Актуальні теми для батьківських зборів Інструменти для залучення батьків. Обговорення ідей для інтерактивних елементів у рамках збірок.

Відпрацювання техніки фасилітації для залучення батьків до активного обслуговування.

3.6. Вплив військового стану на сім'ї: соціально-психологічний контекст

Військові конфлікти як фактор дестабілізації суспільства. Вплив евакуації, втрати житла, зміни звичного середовища на соціальну структуру сімей. Проблеми адаптації сімей до умов воєнного та поствоєнного часу. Психологічні дослідження для членів сімей. Ризик загострення конфліктів у сім'ї через стресові фактори. Взаємна підтримка членів родини як

основний фактор стійкості. Роль соціальної підтримки: допомога від громади, волонтерських організацій, держави. Важливість збереження традицій та ритуалів у родині.

3.7. Методи кризового консультування: алгоритм дій для роботи з сім'ями, які зазнали стресу.

Поняття кризового консультування: цілі, завдання, етапи. Типи кризи: гострі (травма, втрата, катастрофа) та хронічні (бідність, конфлікти, довготривалий стрес). Психологічні наслідки стресу для сімей: емоційна, когнітивна, поведінкова сфера. Принципи роботи з сім'ями в кризовому стані. Дотримання етичних норм у кризовому консультуванні. Алгоритм дій у кризовому консультуванні.

3.8. Емоційна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного і післявоєнного стану

Типові реакції дітей на стресові події: тривожність, агресія, замкнутість. Емоційний стан батьків як важливий чинник психологічного клімату в сім'ї. Професійне вигорання педагогів у складних умовах. Принципи надання душевної підтримки. Методи емоційної підтримки в освітньому середовищі: методи комунікації та взаємодії. Використання техніки емоційного відновлення. Підтримка педагогів у складних умовах

3.9. Використання ресурсів ОДГ/ОПЛ задля сприяння інтеграції дітей, які опинилися в умовах війни

Освіта для демократичного громадянства (ОДГ): розвиток соціальних, громадянських та демократичних компетенцій. Освіта з прав людини (ОПЛ): розуміння і захист основних прав і свобод. Принципи ОДГ/ОПЛ: рівність, інклюзія, активна участь, повага до різноманітності. Виклики інтеграції дітей в умовах війни. Ресурси ОДГ/ОПЛ для інтеграції дітей: формування інклюзивного середовища через принципи поваги до прав людини, використання демократичних підходів для налагодження комунікації між учнями, розвиток культури взаємодопомоги та підтримки в колективі. Інструменти та методики ОДГ/ОПЛ. Створення підтримуючого освітнього середовища

3.10. Використання арт-терапевтичних методик у відновленні ментального здоров'я

Особливості використання арт-терапевтичних методик у роботі практичного психолога. Принципи та методики роботи, а також їх практичне використання у різних сферах психологічної практики. Переваги використання арт-терапевтичних методик у роботі практичного психолога, зокрема їхня здатність сприяти емоційному вивільненню, стимулювати творчість та сприяти вирішенню психологічних проблем. Приклади використання технік у різних сценаріях терапевтичної роботи, включаючи індивідуальні консультації, групові сесії та тренінги

3.11. Активна музикотерапія як форма комунікації дітей і батьків у викликах сьогодення

Поняття музикотерапії: активна та пасивна форми. Психологічний і фізіологічний вплив музики на емоційний стан людини. Роль активної музичної терапії в налагодженні комунікації та зниженні рівня стресу. Сімейна комунікація як основа емоційного благополуччя. Музика як універсальний спосіб вираження емоцій і створення взаєморозуміння. Організація спільного музичного простору для дітей і батьків.

3.12. Права людини та дитини: розуміння вертикалі

Основні принципи прав людини: універсальність, неподільність, рівність і недискримінація. Міжнародні документи про права людини (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права). Роль прав людини у

формуванні суспільного та правового порядку. Особливості прав дитини. Взаємозв'язок прав людини і прав дитини: взаємозалежність та інтеграція. Права дитини у контексті відповідальності дорослих і держави. Розв'язання конфліктів між правами дитини та правами дорослих: принцип найкращих інтересів дитини. Роль сім'ї, школи та держави у дотриманні прав дітей. Аналіз кейсів: визначення, які права порушуються і як їх можна відновити. Розробка індивідуальних та колективних планів захисту прав дитини. Інтерактивна гра: "Права дитини в дії" для візуалізації та закріплення знань.

3.13. Конфліктологічна компетентність педагогічних працівників

В ході практичного заняття слухачі розглядають наукове визначення конфлікту та його ознаки. Структурну модель конфлікту. Динаміку конфлікту. Конструктивні та деструктивні функції конфліктів. Причини конфліктів. Конфліктогени та їх класифікація. Особистісну складову конфлікту. Особистісні та об'єктивні фактори виникнення конфлікту. Обмінюються досвідом та удосконалюють міжособистісну взаємодію.

3.14. Девіантна поведінка підлітків: причини та профілактика.

Види девіантної поведінки: агресивна, асоціальна, саморуйнівна, адиктивна тощо. Вікові особливості прояву відхилень у підлітковому періоді. Причини девіантної поведінки: соціальні, психологічні, біологічні фактори. Ознаки девіантної поведінки: соціальні, емоційні, фізичні. Профілактика девіантної поведінки (на рівні сім'ї, школи, громади). Корекційна робота з девіантними підлітками. Аналіз кейсів із реальними ситуаціями прояви девіантної поведінки. Розробка індивідуальних планів профілактики відхилень у підлітків. Ознайомлення з практичними вправами для роботи із самооцінкою та соціальними навичками.

3.15. Попередження та профілактика проявів суїцидальної поведінки у підлітків

Суїцид та суїцидальна поведінка. Види суїциду. Особливості дитячого суїциду. Фактори ризику, що можуть стати причиною дитячого і підліткового суїциду. Психологічна криза як чинник суїциду. Типи суїцидальної поведінки. Основні індикатори суїциду. Первинна профілактика: створення безпечного середовища. Вторинна профілактика: раннє виявлення ризиків. Третинна профілактика: кризове втручання.

3.16. Профілактика та подолання професійного та емоційного вигорання у педагогів

Поняття «професійне вигорання» та його складові, симптоми професійного вигорання (психофізичні, соціально-психологічні, поведінкові симптоми). Стадії вигорання. Проективний психологічний тест для педагогічних працівників для визначення свого ставлення до життя та професії; експрес-тест на професійне вигорання. Методи гармонізації психофізичного стану та запобігання синдрому емоційного вигорання.

3.17. Теорія поколінь. Шляхи налагодження комунікації та взаємодії.

Ключові аспекти теорії поколінь, запропоновані американськими соціологами Вільямом Штраусом і Нілом Хоувом, а також адаптовані варіанти теорії у контексті сучасної освіти. Вплив технологій, соціальних та економічних умов на формування світогляду кожного покоління. Покоління Z (народжені після 2000 р.) та покоління Alpha (народжені після 2010 р.) — їхні когнітивні та поведінкові особливості, а також цінності й очікування. Педагогічні прийоми для роботи з учнями поколінь Z та Alpha.

Питання для самостійного опрацювання

1. Методи психології: основні, допоміжні. Обмеження та можливості.
2. Основні потреби сімей у кризових ситуаціях, пов'язаних із воєнним та військовою станом.
3. Як зміни соціального середовища впливають на структуру та функції сім'ї?

4. Принципи побудови довірливих стосунків із сім'ями у складних життєвих обставинах.
5. Види спілкування. Психотехнічні вправи для розвитку комунікабельності.
6. Етичні аспекти роботи соціального педагога.

Список використаних джерел

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді : теоретико-методичні основи : [монографія] / О. В. Безпалько. К., 2006. 363 с.
2. Беседін А. А. Дисфункціональна сім'я як чинник девіантної поведінки неповнолітніх : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. соціол. наук : спец. 22.00.03 «Соціальні структури та соціальні відносини» / А. А. Беседін. Х., 2002. 19 с.
3. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї : курс лекцій / О. І. Бондарчук. К. : Кондор, 2001.
4. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах : тематична Державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2001 року. К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2002.
5. Дубас М. К. Підготовка молоді до сімейного життя : гендерний вимір / М. К. Дубас // Гедер : реалії та перспективи в українському суспільстві : Всеукраїнська науково-практична конференція, 1113 грудня 2003 р. : тези доповідей. К. : ПЦ Фоліант, 2003. С. 228230.
6. Капська А. Й. Технології соціально-педагогічної роботи : [навч. посіб.] / О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська [та ін.] ; за ред. проф. А. Й. Капської. К. : НДПУ, 2000. 372 с.
7. Корольов С. С. До питання соціальних проблем військовослужбовців на сучасному етапі переходу Збройних Сил України на контрактну основу / С. С. Корольов // Труди академії. 2005. № 63. С. 8994.
8. Кравець В. П. Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства / В. П. Кравець. К. : Либідь, 2001.
9. Кравець В. Психолого-педагогічні основи підготовки школярів до сімейного життя / В. Кравець. Т. : Богдан, 1997.
10. Купина Н. М. Погляд на сучасну сім'ю / Н. М. Купина // Освітянин. 2002. №1. С. 2022.
11. Олексюк Н. С. Дотримання основних принципів соціальнопедагогічної роботи з сім'ями військовослужбовців як умова її ефективності / Н. С. Олексюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. Вип. 8. С. 5662. (Серія № 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління : збірник наукових праць).
12. Олексюк Н. С. Зміст соціально-педагогічної роботи з сім'ями військовослужбовців в умовах реформування Збройних Сил України / Н. С. Олексюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2009. Вип. 1617. С. 6871. (Серія «Педагогіка. Соціальна робота»).
13. Олексюк Н. С. Методи соціальної роботи. Соціальна робота в Україні : теорія та практика : посібник для підвищення кваліфікації працівників центрів соціальних служб для молоді. в 2 ч. / Н. С. Олексюк ; [за заг. ред. А. Я. Ходорчук] К. : УДЦССМ, 2001. Ч. 1. 296 с.
14. Олексюк Н. С. Особливості налагодження партнерства та співробітництва в сім'ях в «групи ризику» / Н. С. Олексюк, Р. І. Бакай // Сучасна молодь : крок у майбутнє : Міжнародна науково-практична конференція, 14-15 травня 2008 р. : матеріали. Суми : Сумський ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 158161.
15. Олексюк Н. С. Особливості функціонування сім'ї військовослужбовця у сучасних умовах / Н. С. Олексюк // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. науковик праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. Вип. 5 (Частина II). С. 9499. (Серія №11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління).
16. Олексюк Н. С. Сім'я військовослужбовця особливий об'єкт роботи соціального педагога / Н. С. Олексюк ; А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола [та ін.] ; за ред. проф. А. Й. Капської // Соціальна педагогіка : підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 488 с.